KÜRTLER VE CUMHURİYET KİTABININ EDİTÖRLERİ ANLATTI: 'İNKARCI PERSPEKTİFİN KARŞISINDA MÜTEVAZI BİR MEYDAN OKUMA'

Cumhuriyet'in 100. yılı dolayısyla hazırlanan 'Kürtler ve Cumhuriyet' başlıklı derleme, Dipnot Yayınları etiketiyle yayımlandı. Kitabın editörleri Ayhan Işık ve Çağrı Kurt ile "Cumhuriyetin Kürtleri, Kürtlerin Cumhuriyetini " Artı Gerçek için konuştuk.

12 Ocak 2024 Cuma 16:46

Esra ÇİFTÇİ

“Kürtler ve Cumhuriyet” isimli kitap, Cumhuriyetin 100. Yılında Dipnot yayınları etiketiyle okuyucularla buluştu. Kitap, editörler Ayhan Işık, Gülay Kılıçaslan, Behzat Hiroğlu, Kübra Sağır ve Çağrı Kurt'un farklı akademik disiplinlerden ve araştırma metodlarından faydalanan ve Kürt Çalışmaları alanı ile diyalog halinde olan 100 farklı sesi bir araya getirdiği kapsamlı bir derleme.

Editörlerden Ayhan Işık ve Çağrı Kurt ile kitap fikrinin nasıl oluştuğunu, Cumhuriyetin 100. yılında Kürtlerin rejimle olan ilişkisini ve bu ilişkinin tarihsel kaynaklarına yönelik hem

akademik literatüre hem kamusal tartışmaya kitabın sağlayabileceği imkanları konuştuk.

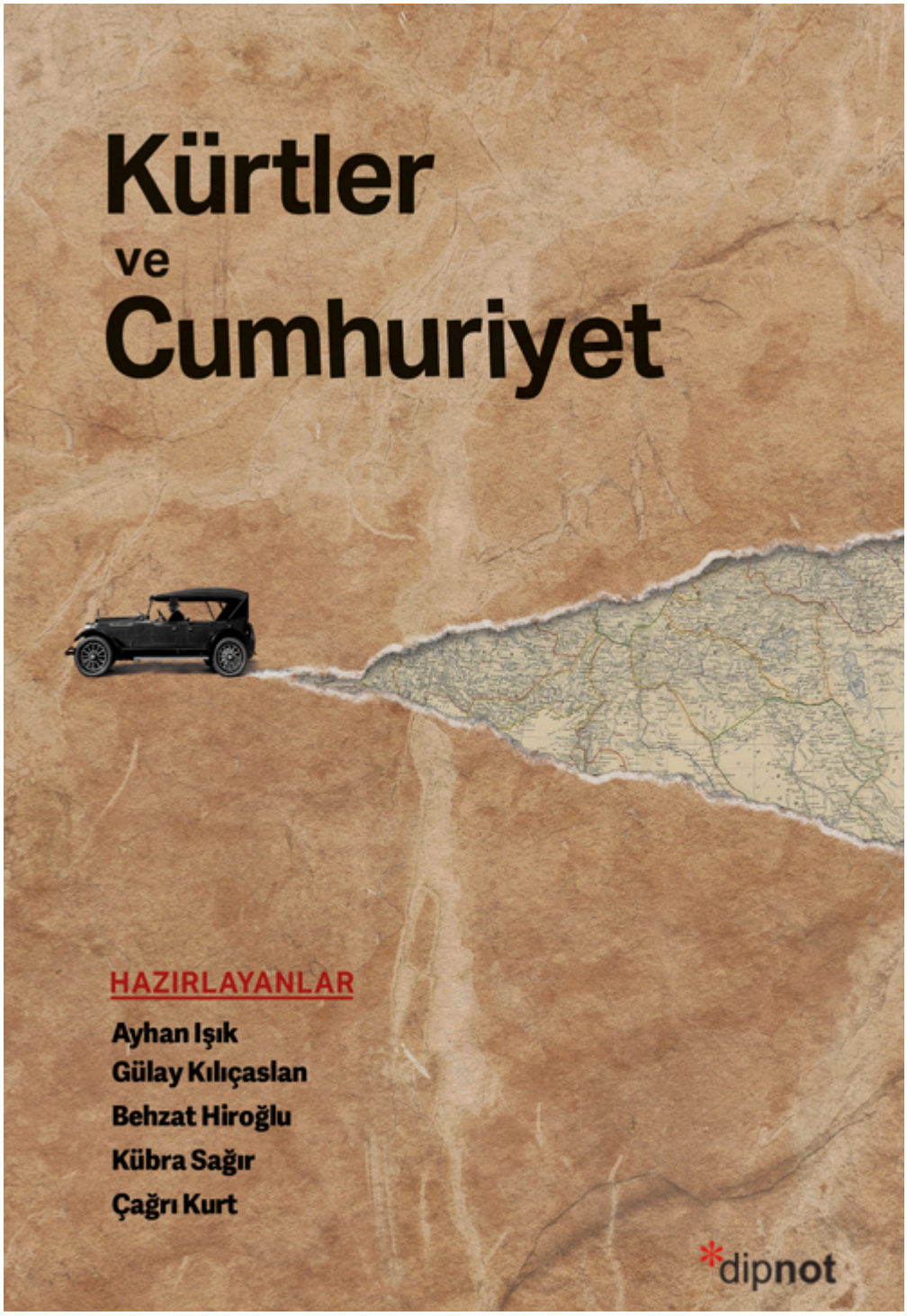

Kürtler ve Cumhuriyet, 1016 syf, dipnot yayınları,2023

'100. YIL, KUTLAMA FETİŞİZMİNE DEĞİL CUMHURİYETİN VARLIĞI ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNEBİLMENİN EHEMMİYETİNE İŞARET EDİYOR'

İlk sözü Kürtler ve Cumhuriyet Kitabı'nın editörlerinden Çağrı Kurt alıyor: Kurt'a böyle bir kitap fikrinin nasıl oluştuğunu

sorduğumuzda, Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılına girmesini, bir tema olarak ya da bir araştırma konusu olarak kendinden menkul bir öneme sahip olduğunu söyleyerek söze başlıyor. "Önem arz eden esasen bir sorundur. Kuruluş hikayesine dair netliğin ve kuruluş felsefesine dair fikir birliğinin olmadığı bir siyasal rejim olarak Cumhuriyet nasıl yüzyıldır ayaktadır? Bu sorunun cevabı bir mucize ile ya da takdire şayan bir birlikte yaşam örnekliği ile formüle edilmiyorsa, bir vakıa olarak Cumhuriyet'in kendisi sorunsallaştırılmalıdır" diyen Kurt, çerçevelerini çizdikleri bu akıl yürütme biçimine göre, 2023 yılının bir kutlama fetişizmine değil tam da bugün yeniden Cumhuriyetin varlığı üzerine düşünebilmenin ehemmiyetine işaret ettiğini vurguluyor ve şöyle devam ediyor:

"Çalışmaya başlamadan önce Türkiye'deki epistemik cemaatlerin/cereyanların böyle bir sorgulamayı hayata geçiremeyeceğine, buna cesaret edenlerin ise Kürtler/Kürdistan meselesine 'bulaşmak' istemeyeceğine dair geçmişten kaynağını alan öngörülerimiz vardı. Diğer bir deyişle, Cumhuriyet mevzubahis olduğunda imtina edilecek temaları, bilakis dert edinmenin, mümkünse farklı varsayımlar üzerinden yeniden kamusal alana çağırabilmenin kıymetli bir girişim olacağı kanısında idik. Bu yüzden, Kürtler ve Cumhuriyet kitap çalışması bir fikir olarak tartışıldığı ilk günden itibaren, entelektüel ve aynı zamanda politik düzeyde bir sorumluluk olarak görüldü"

'KÜRTLERİN CUMHURİYETİ VE CUMHURİYETİN KÜRTLERİ'

Kurt, kitapta Cumhuriyet'in yüzyıllık serencamında birbiri ile örtüşmeyen ve bugün itibariyle farklı olgusal düzeyleri ifa eden iki pozisyonun varlığına işaret etmek istediklerini şu sözlerle anlatıyor:

"Kürtlerin Cumhuriyeti ve Cumhuriyetin Kürtleri. Daha sade bir şekliyle; bu ilişkiselliğin tarihsel ve toplumsal gerçekliğine dair Kürtlerin penceresinden yansıyanlar ile

Cumhuriyetin dünyasından gözükenler arasında benzerlikler olduğunu iddia etmek söz konusu değildir. Öyleyse, farklı kaynaklardan beslenen bu nehirlerin ortak bir denize dökülme ihtimali nedir? 100 makaleden oluşan kitap çalışmasında bu soruya cevap veren bir metin yok, ama makaleleri okuyarak bütünsel bir perspektif geliştirmek isteyenler için ipuçları var. Çalışma üzerine yazılan inceleme/eleştiri yazıları ile bahse konu olan tartışmanın şekilleneceği, güncel dinamiklerinin yeniden üretileceği ve gelecekte genel olarak Kürt meselesi ve sömürge siyaseti üzerine yapılacak çalışmalara da temel oluşturacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla bu çalışmayla söz konusu tartışmalara dair bir sonuca varmaktan ziyade kapsamlı bir çerçeveyle bu tartışmaların entelektüel düzeyde devamlılığına dikkat çekmek ve Kürt Çalışmalarına katkı yapan ve yapmak isteyen araştırmacılara bu devamlılığı sağlamaya davet etmek istedik”

'KÜRTLER VE CUMHURİYET İLİŞKİSELLİĞİNE DAİR BÜTÜNSEL YAKLAŞIMIMIZI DA YANSITIYOR'

Çağrı Kurt’dan sonra kitabın diğer bir editörü olan Ayhan Işık’a sözü veriyoruz. Işık, kitaba sosyal bilimlerin farklı alanlarından birçok araştırmacının makaleleri ile katkı sunduklarını belirtiyor. Kitap çalışmasını planlarken özellikle içerik açısından çeşitliliği gözettiklerini söyleyen Işık, Kürt çalışmaları içinden ve çeperinden konuşacak, spesifik olarak Kürtler ve Cumhuriyet ilişkisini yeni bir perspektifle değerlendirebilecek isimleri belirlemeye çalıştıklarını ve öyle davetiye gönderdiklerini ifade ediyor ve sözlerini şöyle sürdürüyor:

“Öte yandan, kitap çalışmasındaki isimlere dikkat edilirse birçok genç akademisyenin makalesini göreceksiniz. Son on yılda Kürt çalışmaları alanında özellikle Kuzey Kürdistan ve Türkiye dışında ciddi bir birikim (hem entelektüel hem de niceliksel açıdan) oluştu ve kitabın ciddi bir ağırlığını bu genç yazarlar oluşturuyor. Makalelerin başlıkları yazarlarının

tasarrufundadır. Lakin yazarlar ile iletişime geçtiğimiz davet e-maillerinde uzmanı oldukları, üzerine araştırma yaptıkları veya aşina oldukları konularda kendilerinden makaleler istedik. Nihayetinde gelen makaleler de büyük oranda beklediğimiz içeriklerde idi. Ancak kitap bölümlerinin gruplandırılması ve konu başlıklarının belirlenmesine biz editörler karar verdik. Giriş yazımızda okuyacağınız üzere bu belirlenim bizim Kürtler ve Cumhuriyet ilişkiselliğine dair bütünsel yaklaşımımızı da yansıtmakta. İlk bölümün sömürgecilik ve sömürgesellik üzerine ve son bölümün de tarihsel ve toplumsal miras üzerine yoğunlaşması da bu yaklaşımımızın çerçevesine dair ipuçları sunmakta diye düşünüyoruz”

'KÜRTLERİN NASIL BİR PERSPEKTİFİ OLDUĞUNU ORTAYA ÇIKARMAK İSTEDİK'

Işık, kitabın hazırlanması ve projenin ortaya çıkmasını sağlayan birden fazla amaçtan bahsedilebileceğini söylüyor. Hem devlet tarafından hem de Kürtler tarafından birbirine zıt bakış açılarıyla analiz edilen bir konuyu akademik açıdan farklı bakış açılarıyla ve araştırma metotları ile ele almak istediklerini ifade eden Işık, genel itibariyle de Kürtlerin nasıl bir perspektifi olduğunu ortaya çıkarmak istediklerini belirtiyor.

“Çünkü Cumhuriyet’in yüzüncü yılı dolayısıyla devlet kurumlarından belediyelere, STK’lardan yayınevlerine birçok farklı çevre kitaplar basacak, sergiler hazırlayacak, konferanslar verecekti. Fakat tüm bu tartışmalarda devlet menşeli inkâr ve asimilasyon siyasetinin bir yansıması olarak Kürtler büyük oranda görünmez kılınacaktı” diyen Işık, dolayısıyla Kürtleri merkeze alan ve onların devlet ile ilişkilenmesini analiz edecek yazılara ihtiyaç olduğunu düşünerek bir derleme hazırlamanın çalışmanın ana amaçlarından biri olduğunun altını çiziyor ve şöyle devam ediyor:

“Devlet menşeili inkârcı perspektifin karşısında konumlanmak ve buna karşı mütevazı bir meydan okumayla hakkaniyetli bilgiyi derleyip sunmak çalışmanın odak noktalarından biriydi. Bunun yanında çalışmanın çok önemli bir amacı daha vardı, o da Kürt çalışmalarının böylesi bir tartışmadaki kapasitesini, konuya dair perspektiflerini anlamaya ve anlatmaya çalışmaktı. Projenin yürütüldüğü dönemde editörler olarak yaptığımız tartışmalardan biri de on beş-yirmi yıl öncesinde böylesi kapsamlı bir çalışmanın yapılıp yapılmayacağı sorusuydu. Hem akademik birikim hem Kürt çalışmalarının üretim ve örgütlülük düzeyi düşünüldüğünde bu pek mümkün değildi. Fakat Kürtler ve Cumhuriyet kitabı ile bunun artık mümkün olduğunu, özellikle önümüzdeki on-on beş yıl içinde bu alanın çok daha yaratıcı, kapsamlı ve ciddi bir birikim ile kendini yenileyeceğine dair ipuçlarını ortaya koyduk. Daha açık bir ifadeyle Kürt çalışmalarında sadece üretimin değil aynı zamanda organizasyonel niteliğin de arttığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Dolayısıyla Kürtlerin Cumhuriyetle yüz yıllık ilişkisine dair yapılmış tartışmalara katkı sağlamayı amaçlayan, bu ilişkiyi ana başlıklar üzerinden kolektif bir projeyle derli toplu görünür kılmaya çalışan ve ileride yapılacak çalışmalara katkı sunmayı hedefleyen bir eser oldu”

'KÜRT/KÜRDİSTAN MESELESİNİN KAYNAKLARINA DAİR BİRÇOK METİN YER ALIYOR'

Işık’a 100 yıllık Kürt meselesinin nedenlerini bu kitapta bulabilir miyiz diye sorduğumuzda, “Elbette. Kürt/Kürdistan meselesinin kaynaklarına, nedenlerine dair birçok metin kitapta yer alıyor” diye cevaplıyor.

Daha açık anlaşılması için kitabın bölümleri üzerinden belirtmenin daha yerinde olduğunu söyleyen Işık, editörler olarak kitabı bölümlere ayırırken nereden başlamak gerektiğine dair uzunca tartıştıklarını belirtiyor. Yine bu

konuda bazı yazarlarla yaptıkları kimi tartışmalar olduğunu da söyleyen Işık sözlerini şöyle tamamlıyor:

“Dolayısıyla kitabın ilk bölümünü hem sembolik hem de bir tutum göstergesi olarak Kürdistan’daki sömürgeciliği farklı yönleriyle analiz eden yazılar üzerinden tasarladık. “Tarihsel ve Toplumsal Miras” olarak adlandırdığımız son bölümünde ise Cumhuriyet’e kadarki dönemi, sizin de soruda ifade ettiğiniz gibi meselenin Osmanlı’ya ve daha da geriye uzanan kaynaklarını ele alan yazılara yer verdik. Klasik birçok derleme kitap çalışmasında olduğu gibi kitap bölümlerini kronolojik bir mantığa göre tasnif etmek yerine; tersine kitabın organizasyonunu, önce meseleyi sömürgecilik üzerinden tüm açıklığıyla isimlendirmek ve son olarak da tarihselleştirmek istedik. Fakat kitap sadece bu iki bölümden ibaret değil, on farklı başlığın daha olduğu çok geniş bir yelpazede meselenin hem kaynaklarına hem süreçlerine hem de sonuçlarına odaklanan metinleri içeriyor”

Artı Gerçek sitesinden 05.03.2024 tarihinde yazdırılmıştır.